

УДК 316.33

І.О. ФАДЕЄВА

СОЦІАЛЬНА ТВОРЧІСТЬ У ПРАКТИКАХ ФОТОГРАФУВАННЯ СУЧАСНОЇ МІСЬКОЇ МОЛОДІ**Фадєєва Ірина Олександрівна** – аспірантка кафедри соціології Дніпропетровського національного університету імені О.Гончара

У статті розглянуто проблеми реалізації соціальної творчості в практиках фотографування міської молоді, викладено результати авторського пілотажного дослідження, які демонструють популярність фотографії як способу розкриття свого творчого потенціалу та самопрезентації в наш час.

Ключові слова: соціальна творчість, соціальні практики, творчий потенціал, фотографування, самопрезентація.

В статье рассмотрены проблемы реализации социального творчества в практиках фотографирования городской молодежи, изложены результаты авторского пилотажного исследования, которые демонстрируют популярность фотографии как способа раскрытия своего творческого потенциала и самопрезентации.

Ключевые слова: социальное творчество, социальные практики, творческий потенциал, фотографирование, самопрезентация.

The article deals with the problems of social creation in the young people's practices of photographing in the city, the author proposed the results of her aerobatic research, which show way to disclose their creativity and self-presentation on photo.

Key words: social creation, social practices, creativity, photographing, self-presentation.

© І.О. Фадєєва, 2012

Життя сучасного міста – це суцільний потік різноманітних подій, який затягує у свій вир мешканців та гостей. Молода людина, яка живе у місті, кожної миті стикається з безліччю нових вражень, що впливають на її свідомість, вчинки та способи відображення дійсності. Одним із способів відображення дійсності для людини виступає фотографування, адже через фотознімок можна побачити не тільки реально існуючі речі, але і відношення фотографа до них, – що для нього є на першому плані, а що взагалі не увійшло в кадр. Популярність фотографії у наш час сягнула великого масштабу. На цей факт вплинули декілька глобальних трансформацій у житті суспільства. По-перше, це постійне вдосконалення техніки та технологій повсякденного вжитку, до якої входять фотоприлади і програмне забезпечення для фотокорекції. По-друге, це розвиток фотоіндустрії, спрямований на популяризацію та доступність можливості фотозйомки прямо тут і зараз. По-третє, це віртуалізація сучасного суспільства, яка дозволяє швидкий обмін фотознімками на великих відстанях. Важливим фактором популяризації фотографування серед молоді є також суспільна тенденція звернення до власного «я» через практики тілесності: сьогодні дуже значну роль відіграє зовнішність людини та те, яким чином вона себе презентує. Фотографія в цьому випадку є універсальним засобом зафіксувати свій статус наглядно. Одяг, зачіска, макіяж, постава, особливості тіла та вроди на фото є своєрідними маркерами становища людини у суспільстві, її настрою, бажань та можливостей. Саме за допомогою таких фотографічних образів у соціальних мережах дуже легко створити свій імідж та свою віртуальну особистість, яка може відрізнятись від реальної Таким чином, легкість та швидкість обміну якісними фотознімками є для сучасної молоді

одним із способів спілкування та самопрезентації в суспільстві, а фотозйомки – необхідним ритуалом підтвердження жаданого образу. Це говорить про поширення фотографування як практики соціальної творчості, адже сьогодні зйомки перетворюються на перфоманс умінь фотографа, моделі, стиліста, візажиста та інших людей, причетних до створення фотороботи. Перефразовуючи відомий вислів, можна сказати, що в сучасному мультимедійному соціумі фотографія – не розкіш, а спосіб утвердження власного «Я».

Багатогранність явища фотографування створює суспільну проблему, яка потребує наукового вивчення в соціологічному ракурсі. Фотографування – це категорія візуальної соціології, яка покликана вивчати суспільство через мультимедійні засоби. Власне фотографія є об'єктом дослідження як зарубіжних, так і пострадянських учених. Л.Малес та П.Штомпка займаються загальною теорією візуальної соціології, де розглядають фотографію як метод соціологічного дослідження [6], [8]. П.Бурд'є розглядає фотографію як один із варіантів сприйняття повсякденного життя та артикулює соціологічний інтерес до вивчення фотографічних практик [5]. Цікавим є методика аналізу фотографії Р.Брекнера, який вивчає особливості зображення тіла [2]. Р.Барт пропонує семіотичний підхід до аналізу фотографії як соціального повідомлення [1]. Його думки продовжує та доповнює О.Бойцова на прикладі любительської фотографії [3]. Н.Захарова, В.Круткін та Е.Рождественская аналізують здобутки попередників та доповнюють соціологію фотографії власними напрацюваннями [4], [5],[7].

Фотографування як практика соціальної творчості та спосіб самопрезентації розглядається вперше, тому наша робота має пілотажний характер. На

думку П. Бурд'є, через аналіз практик фотографування ми можемо побачити значимі соціальні явища, адже будь-який фрагмент соціальної реальності може дати нам уявлення про те, які механізми устрою цієї реальності, оскільки механізми ці є загальними для всіх її фрагментів. Соціолог також вважає, що фотографія – це спосіб засвоїти нову ідентичність, розпрощатися з минулою селянською ідентичністю [5]. Саме тому дане дослідження базується на аналізі фотографій сучасної міської молоді з метою виявлення значимих соціальних явищ. На думку вітчизняних соціологів, фотографія може використовуватися як інструмент соціологічного дослідження, якщо соціолог стає одночасно автором зображень, адже він отримує можливість формувати проблему, вибирати об'єкт, ракурс його подачі у кадрі, свідомо представляючи явище, що вивчається, під визначеним кутом зору, та створюючи зображення, аналіз якого буде ефективним у контексті поставлених завдань [4, с.155]. Таким чином було вирішено проаналізувати фотографії міської молоді, зроблені автором у період жовтень 2010-лютий 2011. Головна мета цієї роботи – довести, що фотографування – це практика соціальної творчості, яка спрямована на виникнення та поширення нових зразків самопрезентації та впливає на динаміку сучасного суспільства, підкреслюючи його мультимедійний характер.

Структура нашого дослідження складається з таких етапів: 1) пропозиція молодим людям м.Дніпродзержинська пофотографуватися через повідомлення у соціальних мережах та утворення спеціальної групи для інформування про це; 2) сам процес зйомки; 3) відбір фотографій для обробки та представлення в соціальних мережах; 4) аналіз коментування цих фотографій. На наш погляд, така структура допомагає виявити масштаб захоплення фотографією серед міської молоді, індивідуальні бажання фотографа – представити свої вміння, індивідуальні бажання моделі – продемонструвати себе, а також смаки та думки молодих людей, які переглядають і коментують фотографії. Все це разом утворює комунікативну лінію, що проходить через практики фотографування, слідом за якими виникають практики самопрезентації себе та практики коментування зображень у інтернет-просторі і демонструє механізм утворення соціальної реальності в житті молоді. Популяризація цих практик серед молодих людей міста утворює проблему «виділення» з натовпу та творчого підходу до самовираження у мультимедійному просторі – що представляє собою один із аспектів соціальної творчості.

Молодь м. Дніпродзержинська доволі охоче згоджувалась на пропозицію пофотографуватися, проте в процесі конкретизації часу, місця та бажаного результату фотозйомок виникали проблеми. Наприклад, молодь, що навчається або працює, могла виділити для процесу фотографування тільки вільний час та вихідні, деякі молоді дівчата бажали виключно студійних зйомок з високою якістю апаратури, а в основному молоді хлопці соромилися, або розцінювали таку пропозицію як привід познайомитися (напевно тому, що прохання йшло від

протилегної статі). Проте за вказаний вище період кількість бажаючих сфотографуватися становить майже 800 чоловік, сфотографувалися більше 50 молодих людей, серед яких дуже багато дівчат, що бажали зйомки виключно себе, низький процент пар – хлопець та дівчина, декілька компаній друзів та подруг або близьких родичів, які хотіли зафіксувати певне свято або те, як їм весело разом, всього дві особи чоловічої статі, які прийшли на зйомки самі, без компанії друзів, два випадки фотографування матері та дочки разом та один випадок фотографування музичного колективу. У процесі фотозйомки переважали такі варіанти, як: фотографія на природі (набережна, ліс, міський пляж), біля знакових або архітектурних ансамблів міста (парк, костел, театр, картинг, стіни з граффіті). Рідше фотографувалися вдома, в кафе або інших закладах. Відбір фотографій для комп'ютерної обробки здійснювався з точки зору автора на цінність цих зображень як якісних та красивих зображень. Що саме цікаве – сфотографовані молоді люди нерідко ігнорували цей авторський погляд і завантажували в Інтернет або всі зроблені за час зйомок фотографії, або ті, що сподобалися виключно їм та оточуючим, або і ті, і інші разом. Цей факт демонструє не тільки різні смаки фотографа та моделі, але і їх пересічні бажання до самовираження та презентації, адже коли фотографія подобається автору, а не подобається сфотографованому – то, скоріше всього, вона яскраво виражає вміння зафіксувати реальність, схопити світло, передати настрій та ін. А коли фотографія подобається моделі, а не подобається фотографу – то, скоріш за все, вона вигідно демонструє особисті характеристики сфотографованої людини: її зовнішність, гнучкість, привабливість та ін. Цікавими є моменти коментування фотографій: критика зображення часто спостерігається у тих, хто стикався з майстерністю фотозйомки у житті, похвальні репліки «клас!», «супер!» - у тих, хто знайомий з сфотографованою людиною або виражає симпатію до фотографа. Часто на зйомках виникає усне коментування попередніх зйомок з метою визначити обставини при яких робилися кадри, настрої та особисті характеристики зображеного. Це ще раз підкреслює велику комунікативну роль фотографії в популярних інтернет-ресурсах, яка має настільки великий імпульс, що виходить за рамки легкого та комфортного спілкування у мережі. У процесі такого спілкування виникають нові ідеї для зйомок, нові образи для моделей та вишукуються нові способи демонстрування власних умінь. Спостерігалися випадки повторних зйомок, коли дівчата хотіли показатися інакше, аніж на попередній фотосесії, – вдосконалюючи свій образ та збагачуючи інформацію про себе, яку можна передати на фото.

Також цікавими є факти повторення ідей наших зйомок іншими любителями фотографії. Артикуляція інтересу до фотомистецтва породила соціальні практики фотографування на любительському рівні, які дозволяють молоді виражати й розвивати свої навички та вміння, змінюючи при цьому соціальну реальність «молодого» життя.

Таким чином, фотографування сьогодні – це один

із популярних способів самопрезентації, вигідного демонстрування власних умінь та особливостей зовнішнього і внутрішнього світу, а також можли-

вість творчого самовдосконалення та перетворення навколишньої дійсності, що сміливо можна назвати практикою соціальної творчості міської молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барт Р. Фотографическое сообщение // Система моды. Статьи по семиотике культуры. М.: Изд-во им.Сабашниковых, 2003.- С.5-28
2. Брекнер Р. Изображенное тело.Методика анализа фотографии //Интеракция. Интервью. Интерпретация, 2007. №4, С. 13-32
3. Бойцова О. Структура фотографического сообщения (на примере любительской фотографии) [Электронный ресурс] // Режим доступа:<http://kogni.narod.ru/boitsova.htm>
4. Захарова Н. Визуальная социология: фотография как объект социологического анализа // Журнал социологии и социальной антропологии, 2008.- №1.- С. 147-161.
5. Круткин В. Пьер Бурдьё: фотография как средство и индекс социальной интеграции [Электронный ресурс] // Режим доступа:http://rfaf.ru/rus/library/25_b1194_view_p1
6. Малес Л. Фотография в социологических дисциплинах // Визуальная антропология: новые взгляды на социальную реальность. – Саратов: Научная книга, 2007.- С.168-182.
7. Рождественская Е. Перспективы визуальной социологии // Социологический журнал, 2008.- №4.- С. 70-83
8. Штомпка П. Визуальная социология. Фотография как метод исследования. – М.: Логос, 2007. – 168 с.